

Borne 1 februari 1953, actie geboden

Henk Kraayenbrink

Zeventig jaar geleden vond de grootste recent bekende watersnoodramp in Nederland plaats. Vooral de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. In mindere mate werden de andere kustprovincies getroffen. Alle aan de Noordzee gelegen landen kregen wel wat van die ellende meenssst de schepen op zee.

Nederland ligt kort bij de tuit van een trechter, het Nauw van Calais. Grote hoeveelheden zeewater werden met de superstorm richting gestuurd waar nauwelijks een uitweg was. Springtij verergerde de situatie. Dus ging het water 'de lucht' en dus over de dijken in de diverse mondingen tussen de eilanden. In de riviermonding bij Hoek van Holland ook nog de tegendruk van water van de Rijn dat naar zee wil. Daarna braken ze op veel plaatsen door.. O.a. bij Ouwkerk dat later in Borne een bijzondere betekenis kreeg.

Ik was 15 toen op 1 februari de ramp van de kansel in de gereformeerde kerk in Eefde werd meegedeeld. Uiteraard werd er in de dienst voor geboden. Dat maakte indruk en heeft mijn studie en latere studie beroep bepaald. Het verdere nieuws in de loop van de dag gaf pas de enorme omvang van de ramp weer. Overal kwamen hulpacties opgang. Zo ook in Borne.

De acties in Borne.

In 'Boorn & Boerschop' van april 2018 staat daarvan een mooi overzichtsartikel over de ramp en rijshoutactie van Stevine Groenen. Het is niet de bedoeling dat over te doen. Toch zal ik er later op terugkomen. Het was niet alleen Borne die de eer van de rijshoutactie dient te krijgen. De geschiedenis dient recht gedaan te worden.

Kort gezegd kwamen er 3 grote acties op gang. Een collecte, een inzameling van beddengoed, kinderstoelen, boxen, kleding etc. en een grote actie voor het kappen van rijshout.

Over de oproep van burgemeester Kaufmann en de daarna gehouden goederenactie en collecte doet de Bornse Courant van 7 februari, toen nog uitkomend op zaterdag, verslag.

'Geeft, geeft veel'. Zo begint Kaufmann. Hieronder zijn woorden die het beter weergeven dan ik zou kunnen doen.

De oproep van burgemeester Kaufmann.

"Als dagen van rouw en rampen zullen 31 januari en 1 februari in Neerlands geschiedenis vermeld worden.

Het was 't meedogenloos geweld, dat in een kort moment vele mensenlevens vernietigde.

Duizenden landgenoten hebben in enkele uren door het geweld der elementen huis en haard verloren, alles zien vernielen wat zij door jarenlange arbeid vergaard hadden, hun bedrijf zien vernietigen."

Wat te lang om het geheel over te nemen. Aan het slot de oproep om geld en goed te doneren.

"Gij Bornse burgers en burgeressen hebt weemoed met zoveel nameloos wee en lijden. Gij weet hoe beangstigend groot de ellende is. Hier moet geholpen worden, vlug, goed en doortastend.

Geld, kleding, dekens, lakens, slopen, schoenen, laarzen.

Het Borns comité van het Nationaal Rampenfonds zal gaarne Uw gift in ontvangst nemen."

Daarna nog de zakelijke mededeling dat op 3 februari vanaf 9.00 uur de inzameling van start zal gaan met het verzoek alvast de te geven goederen klaar te leggen. Kaufmann eindigt met : "Geef met milde hand!"

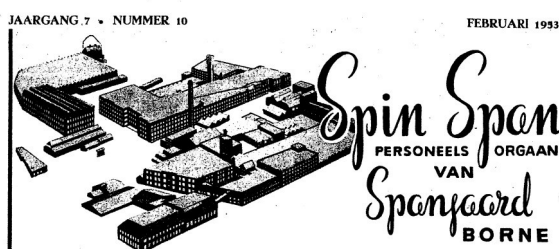
De organisatie van de inzameling.

De inzameling in het dorp stond onder leiding van het Nationale Rampenfonds afdeling Borne. Daarin zaten: Het Rode Kruis; de EHBO. Ook de diverse besturen; de KAB; de middenstandsverenigingen; de Christelijke besturenbond; de Bornse besturenbond en het bestuur van de landbouw coöperatie. Het comité vormt een werkcomité. Hoewel niet expliciet genoemd dat hij de voorzitter is neem ik aan dat de huisarts dokter J.C. Polée dat is. Verder zie ik ook de naam van wethouder H.G. Brink en van tuinder C.D. Balk. Er zijn ook vertegenwoordigers uit Hertme en Bornebroek. De latere wethouder H.J.Smit vertegenwoordigde Zenderen. Op de inzamelingsdag zelf zwaait A. Hulshof de scepter bij de inzamellocaties. Hij geeft instructie aan de ophaalploeg om bij het aanbellen vooral geen drang uit te oefenen. 'Spontaan' is het motto bij het inzamelen.

Spin Span over 1 februari en overwerk.

Op de rampdag zelf werd er al actie ondernomen.

Het personeelsorgaan Spin Span van N.V. Spanjaard (jaargang 7 nummer 10) beschrijft in haar hoofdartikel 'Als de noodklok luidt' dat op 1 februari 's middags al een wagen met flanelen

Als de noodklok luidt

ging deze vracht naar de Ahoy-hallen in Rotterdam. Precies op tijd, want toen onze sending daar arriveerde...

lakens en schipperslakens naar de Ahoy-hallen in Rotterdam gaat. De vracht kwam 's avonds aan. Meteen kon een deel van de lading in een paar Spido havenrondvaartboten worden geladen. Daarna gingen ze meteen richting rampgebied.

Een week overwerken? Vanuit de fabriek kiest het personeel ervoor minstens 14 dagen over te werken. Het extra verdiende geld wordt niet rechtstreeks gestort op rekening van het Rampenfonds, maar omgezet in goederen, waardoor elk tientje vijftien gulden wordt. De directie besluit dat elke verdiende gulden verdubbeld wordt.

De Bornse Courant over de inzamelactie

Het bericht 'Hoe Borne reageert' begint met de mededeling dat 3 politiemensen op 1 februari naar het rampgebied zijn vertrokken om daar te helpen.

Dan de derde februari. Om 9.00 uur staan er 40 auto's klaar om aan de inzameling deel te nemen. Denkbaar is dat dat nagenoeg alle auto's in Borne

hoog waardeert. Vaak werd kennelijk 'rijp en groen' verzonden waardoor in Rotterdam nog veel gesorteerd moest worden.

Het betreft, lees ik elders, niet alleen allerlei soorten kleding maar ook kinderwagens, matrassen, etc. zijn ingezameld. En wiegen, deze worden bij Spanjaard voorzien van lakentjes, dekens en zelfs kruiken.

Ook komt er zo'n f 22.000 binnen. Mensen die alsnog geld willen doneren kunnen terecht bij het G.E.B. kantoor, gevestigd bij de Ambachtsschool, waar de heer J.J. Hendriks van het Bornse Rampencomité aanwezig zal zijn tussen 9 en 12 en 2 en 4 uur 's middags.

Stevine Groene memoreert in haar artikel dat het uiteindelijke bedrag op 14 februari f 24.601,96 is opgebracht. Wat zou nu de opbrengst in Euro's zijn. Interessant zou zijn wat dat nu, na 70 jaar en de inflatie meegerekend, zou zijn. Velen gaven niet van hun rijkdom maar van hun armoede. Breed hadden de mensen zo kort na WO II het niet.

Aan het eind van de 'dolle dinsdag in Borne' op 3 februari gaan er 6 vrachtwagens, aldus de Bornse Courant (in het artikel van Stevine Groenen wordt 4 genoemd) met goederen naar Rotterdam. In Spin Span zijn het er 6. Vijf met opgehaalde goederen, de zesde is weer beladen met lakens van N.V. Spanjaard.

Enkele andere acties.

De N.V. Draadindustrie Jonge Poerink is goed voor opklap- en divanbedden, respectievelijk 6 en 74 stuks. Deze vallen niet onder de ophaalactie maar zijn rechtstreeks verstuurd naar het Rode Kruis in den Haag.

De firma Jac. Vromen uit Enschede benadert begin februari het gemeentebestuur twee keer om het uitgesorteerde onbruikbare goed, dus lompen, naar hen te zenden opdat zij het weer om kunnen zetten in 'nieuw' bruikbaar

N.V. DRAADINDUSTRIE JONGE POERINK	
FABRIEK VAN INDUSTRIEZEVEN, TRANSPORTBANDEN EN TECHNISCHE VEREN	
	BORNE. 12 Februari 1953 POSTBUS 4
Fabrikant TELEGRAM-ADRES: JONGEPOERINK BORNE TELEFOON K 5409 - 641 BANKIERS: E. TWENTSCHE BANK N.V. HENGLO (O.) POSTREKENING 19 47 05	De Wed. Heer J.J. Hendriks Voorzitter Rode Kruis te Borne p/a Gemeente Huis, Borne
w ref.: nze ref.: HH/TH l. Ref.: dhr. Ave oestel no.: 07 oss:	
Wed. Heer, Op 11 Februari j.l. werden door ons verzonden naar het Rode Kruis te Den Haag: Opklapbedden : 6 stuks. Divanbedden : 74 stuks. In verband met de watersnood zijn deze bedden door ons gratis ter beschikking gesteld. Waarde F 2000,--	

zijn geweest. Je had toen een vergunning nodig om een auto te bezitten. Alleen als je er een voor je werk nodig had kreeg je die toegewezen.

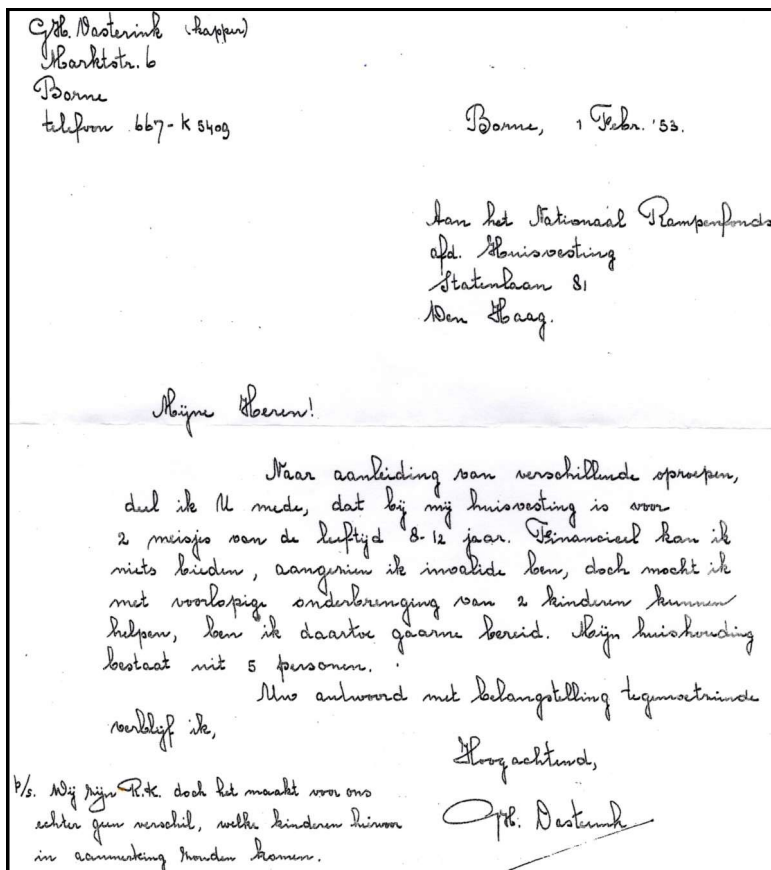
Als centrum voor de inzameling diende in eerste instantie het schaftlokaal van Spanjaard. In de loop van de dag bleek dat te klein en moest uitgeweken worden naar hotel Nieuwenhuis en daarna naar het St Jozefgebouw. Uit dat men twee keer moest 'verhuizen' om de giften op te slaan, blijkt dat er overvloedig is gegeven. Bij het inzamelen namen burgemeester en zijn vrouw persoonlijk deel.

Schoonmaaksters en dames van de manufacturen- en schoenenwinkels werden ingeschakeld om alle goederen te sorteren, soort bij soort. Daarna gebundeld. Onbruikbare goederen werden er uitgehaald. In het gemeentearchief is een brief van het Rode Kruis, die de goederen in Rotterdam ontving, waarin de ontvanger het keurige sorteren

materiaal. De opbrengst is voor het Rampenfonds. Zo zie je maar weer; kringloop economie was toen nog heel gewoon. Nu doen we of het iets nieuws is.

Voor de agrarische hulpactie zal ook door Bornse Boeren geleverd zijn. Helaas ontbraken de bedragen voor Borne, maar voor heel Overijssel betrof dat f 69.309,-. Het gaat dan om hooi, stro, voederbieten, granen, krachtvoer, aardappelen en ruwvoer. Burgemeester Th. Röling van (de nu voormalige) gemeente Weerselo riep in ieder geval alle boeren-organisaties uit zijn gemeente bijeen op 3 februari i.v.m. het inzamelen van hooi en ander ruwvoer, noodzakelijk door de ramp. Een afschrift ervan ging naar de burgemeester van Borne.

De allereerste schriftelijke reactie op de ramp, die ik kon traceren in het gemeente archief, kwam van kapper G.H. Vasterink (Hofstraat 6). Hij biedt al, in een brief van 1 februari, rechtstreeks aan het

vereniging in de Keizerskroon. De opbrengst is voor de ramp. Verder dat op 8 februari in alle Bornse kerken gecollecteerd is voor de ramp. De gezamenlijke opbrengst bedraagt f 4778,-.

Op 14 maart nog een 'Calimero' reactie in de Bornse Courant.

Spanjaard is gevraagd voor een radiouitzending i.v.m. de ramp op zaterdagavond. Deze gaat niet door. Die gaat nu naar Enschede zonder dat Spanjaard daarvan in kennis is gesteld. Dat moesten we achteraf lezen in de dagbladen. Niet netjes, en dat terwijl Spanjaard toch zo bekend is in Nederland. In een brief van 27 februari laat de Commissaris van de Koningin van Overijssel weten dat Nederland zo overvloedig gegeven heeft dat het Rode Kruis niet meer goederen nodig heeft en dat teveel ontvangen goederen worden doorgesluist naar charitatieve instellingen.

Bronnen:

Bornse Courant van 7-2-1953;
Gemeentearchief inzake de ramp van febr. 1953; Spin Span, personeelsorgaan van Spanjaard Borne jaargang 7 nummer 10;

Nationale Rampenfonds, aan 2 meisjes van 8 tot 12 jaar op te willen nemen in zijn gezin. Zijn gezin bestaat uit 5 personen. Financieel heeft hij het niet breed omdat hij invalide is. Hij vermeldt nog dat zij katholiek zijn, maar meisjes met een ander geloof zijn ook welkom. Een afschrift ging naar de gemeente.

De Bornse Courant van 14 februari in 'Hoe Borne reageert' deel 2 vermeldt de opvoering van 'Als de klok waarschuwt' door de katholieke toneel-

Boorn & Boerschop april 2018.

Brief G.H. Vasterink d.d. 1 februari 1953 aan het Rampenfonds; .

Brief van N.V. Draadindustrie Jonge Poerink d.d. 17 februari 1953 aan J.J.Hendriks vz. Afd. Borne van het Rode Kruis;.

Brief van het Kabinet der Koningin in de provincie Overijssel d.d. 27 februari 1953 aan het gemeentebestuur over inventariseren van opgehaalde goederen en het stoppen van verzending naar het Rode Kruis.

Met dank aan mevr. J. de Jong van het gemeentearchief.

Onderstaand op deze pagina behoort niet tot dit artikel

A. Wanink	100 jaar IJscub Zenderen
H. Woolderink	Overijssels Erfgoed
B. Wolbert	Taal sociologisch onderzoek in Twente
H. Westerbeek	100 bidprentjes
J. Haak	Jaarverslag Spanjaard 1960
J. Haak	R. Hallema, jubileumuitgave 1975-2015
J. Verheul	privé-archief Zwanenhof
H. Woolderink	Koopaktes, transporten 1819-1835
H. Woolderink	Hypotheke 1815-1833
H. Woolderink	Testamenten 1811-1833
H. Woolderink	Hypotheke Borne 1811-1838
H. Woolderink	Transporten Borne 1811-1841
W.Westerbeek	NEO, 100 jaar jong
Mw. Nijhof	Map met krantenknipsels
J. Schokker	Kleine historie van Twente
J. Schokker	Sancta Maria huishoudschool
J. Schokker	Drie maandelijkse blaadjes
Fam. Wienk	Schoenendoos met bidprentjes

Schenken aan het HIP 2022